

De sem kritizálni, sem bírálni nem áll szándékában, egyszerűen csak tükröt kíván állítani kortársai elé. Virág- és gyümölcscsendéletein, de a *The Nurseries of El Dorado* című bronzszobrán is azért szerepelt túl szép, túl nagy, túl színes virágokat és olyan gyümölcsöket, amelyek eltérő származási helyük vagy az évszak miatt sohasem lehetnének egy időben egyszerre az asztalunkon, hogy felhívja a figyelmet a természetbe való beavatkozás túlkapásaira, és arra, hogy a túl tökéletes természet természetellenes. Elmélete tiszteletreméltó, magyarázata meggyőző, de a *The Nurseries of El Dorado* esetében, amelynek a FIAC-on egy színes és egy fehér változata is szerepel, a vizuális eredmény mégsem hat hitelesnek.

A galéria FIAC-kiállításának legnagyobb attrakciója a *Siren* fehérre festett bronzváltozata lesz, annak az aranyba öntött alkotásnak a kicsinyített mása, amit jelenleg a British Múzeumban² csodálhatnak meg az odalátogatók. A *Siren* a világhírű manókenről, Kate Mossról *Sphinx* címmel készített sorozat egyik darabja, és mint ahogy a többi, úgy ez is bonyolult jóga-pozícióban örökíti meg a modellt. (A fej mindig ugyanolyan, csak a testhelyzet különböző.) A kérdésre, hogy mi vezette őt arra, hogy kicsavarodott, természetellenes pózban ábrázolja Mosst, így válaszolt: „A Sphinx tulajdonképpen egy kitekert Vénusz, akit a látszat bűvöletében élő korunk számára hoztam létre. Valójában nem Kate Mosst ábrázolja, hanem csak a róla alkotott képet, és a kettő nagyon különbözik egymástól. Mindenki ismeri Kate külsejét, de mivel sohasem ad interjút, sohasem beszél nyilvánosan magáról, ez azt jelenti, hogy a igazából senki sem ismeri őt”, majd hozzátette: „Kate sokak számára a vallást helyettesíti, új istennő.” Hogy ebben mennyire igaza van, azt saját szemünkkel tapasztalhattuk a British Múzeumban. A szobor a Nereidák-terem közepén áll. Ahhoz, hogy odajussunk, keresztül kell mennünk az egyiptomi gyűjteménynek azon a termén, ahol a British Múzeum „Mona Lisája”, a Rozetta Kő áll. A látogatók nagy része most elsiet mellette, talán észre sem veszi, mert már távolról felcsillan a fény Kate Moss aranyba foglalt testén. Amennyiben Quinne az volt a célja a görög művészet remekei közt elhelyezett félmázsányi aranszoborral, hogy rámutasson a látványos pompa, a hivalkodó gazdagság hamis csillogására, akkor célt tévesztett, mivel a közönség, láthatóan, az Aranyborjúnak kijáró csodálattal adózik a drága műnek, ha viszont a népszerűséget kereste, akkor sikeres vállalkozást könyvelhet el.

² *A Statuephilia* (British Mueum, 2008. október 4 – 2009. január 25.) című időszakos kiállítás keretében, Damien Hirst, Antony Gormley, Ron Mueck, Tim Noble és Sue Webster munkáival együtt szerepel.

Szántó Ildikó

Tárgyak, melyek helyén semminek sem kellene lennie

***Density of time.*
Tatiana Trouvé kiállítása**

• Galerie Johann König, Berlin
• 2008. május 2 – június 14.

„Proust azt írta egyszer, hogy a valóság csak egy elmében, egy tudatban alakulhat ki. Ez az én meggyőződésem is: nem szabad azt hinnünk, hogy a valóság az valami, ami megesis velünk.” (Tatiana Trouvé)¹

„A valóság sosem több, mint az ismeretlenbe vezető út kezdő szakasza, amelyen nem juthatunk messzire.” (Marcel Proust)²

Tatiana Trouvé 1968-ban született az olaszországi Cozensában, jelenleg Párizsban él. Munkái az elmúlt évben olyan rangos kiállításokon voltak láthatók, mint a Christine Macel és Daniel Birnbaum által összeállított *Airs de Paris* című tárlat,³ vagy a Robert Storr szervezte *Think with the Senses – Feel with the Mind* című kiállítás a velencei biennálén.⁴ 2008. júniusától a Marcel Duchamp⁵ díj nyerteseként önálló kiállítással mutatkozott be a párizsi Centre Pompidou-ban. Trouvé elismertségét szemlélteti az is, hogy a riportjairól híres Hans Ulrich Obrist és a 2009-es Velencei Biennále kurátorának kinevezett Daniel Birnbaum is készített már vele interjút.⁶ A berlini Johann König galéria azzal tüntette ki a művészt, hogy az ő munkáit állította ki az idei Gallery Weekendben.⁷ A rendezvény alkalmából május első hétvégéjén harmincnégy berlini galéria meghosszabbított nyitvatartással és változatos felhozattal versengett a látogatók – illetve a vásárlók – kegyeiért. Ebben a versengésben Trouvé kiállítása jól illett a Johann König által képviselt *corporate identity*-be: ipari elemekből (fekete olajfestékekkel bevont gázpalackokból, rez- illetve műanyagcsövekből) készült munkáit mintha csak az iparcsarnokból galériává alakított termekre szabták volna.

¹ „Proust hat einmal geschrieben, dass die Realität sich nur in einem Geiste, in einem Bewusstsein formt. Das ist meine Überzeugung: man darf nicht glauben, die Realität sei etwas, das uns zustoßt.„ Tatiana Trouvé mondatát idézi Jens Emil Sennewald: *Allein im Raum, Mit Tatiana Trouvé im siebeneinhalften Stockwerk*. A cikket Johann König weboldaláról idézem: <http://www.johannkoenig.de/about/introduction.html> [2008. máj. 20.]. A francia eredetit sajnos nem idézi a szöveg, ezért itt egy másodszori fordítást közlök.

² Marcel Proust: *Az eltűnt idő nyomában, A fogoly lánya*, Jancsó Júlia fordítása, Budapest 2001, 24. o.

³ *Airs de Paris*, Centre Pompidou, Párizs, 2007. április 25 – augusztus 15.

⁴ *Think with the Senses – Feel with the Mind*. Az 52. Velencei Képzőművészeti Biennále központi kiállítása, Velence, Olaszország, 2007. június 10 – november 21.

⁵ A 2000-ben alapított Marcel Duchamp-díj a francia műgyűjtők és művészetpártolók egyesülete, az ADIAF-(Association for the International Diffusion of French Art) által kiírt díj. A díjról a <http://www.adiaf.com> weboldalon lehet tájékozódni.

⁶ *Interview by Hans Ulrich Obrist*, in: Tatiana Trouvé, Djinns, Cneai, Chatou, 2005; Tatiana Trouvé entretien par Daniel Birnbaum, in: *Airs de Paris*, MNAM, Centre Pompidou, 2007. Mindkét riport olvasható a Johann König galéria weboldalán (l. fent).

⁷ A 2008-as berlini Gallery Weekendet 2008. május 2-4. között rendezték meg. Ízelítőül három nagy galéria programja: a Jablonka Galerie-ben Nobuyoshi Araki fotográfiái voltak láthatóak, az Arndt & Partner Muntean és Rosenblum műveinek szentelt egy kiállítást, a Galerie Max Hetzlerben pedig Frank Nitsche, illetve Mona Hatoum műveit mutatták be. A nagy nevek ellenére mégis Tatiana Trouvé kiállítása nyújtotta számomra a legnagyobb élményt.

A kiállítás leglátványosabb darabja a Duchamp-díjas *Untitled (Density of Time)*⁸ című installáció. Ez a kiállítóterem egyik sarkának megkettőzésén alapul: Trouvé az eredeti falakkal párhuzamosan, tőlük kb. fél méter távolságra két új falat épített be, s így két keskeny folyosót hozott létre. Az egymásra merőleges, megközelítőleg öt méter hosszú folyosókba nem szabad belépni, csak oldalról, illetve a falakba montírozott üveglapokon keresztül lehet őket szemügyre venni. Az egyik járat elején egy óvodás gyerekekre méretezett szék látható, mely a fizika törvényeinek ellentmondva csak támlájának sarkával érinti a földet. Mögötte, a levegőben megmerevedett áramvezetékeknek tetsző fémcsővek kanyarognak egyik faltól a másikig. Első ránézésre úgy tűnik, hogy a folyosó a kábelek mögött, a galéria falán túl is folytatódik, de alaposabb megfigyelés után kiderül, hogy csak egy sarokba állított tükröt látunk, mely a folyosó másik szárnyában levő tárgyakat tükrözi. Megtévesztő látvány tárul elénk akkor is, ha az üveglapokon keresztül kémlelünk be a folyosókba. A földet érintő, kékes tónusú üveglap egy akváriumüveg optikai hatására játszik rá. A másik folyosó két egymás mögé helyezett üveglapból álló „ablaka” mindent duplán tükröz, ezért első pillantásra nehéz megállapítani, hogy a folyosón lévő tárgyakat vagy a kiállítóterembéli munkák tükröződését látjuk. A zavart tovább fokozza, hogy a folyosón elhelyezett tárgyak szerkezetükben nagyon hasonlítanak a teremben látható tárgyra: egy vajszín alaptónusú, keretezett kollázs a fal mögött a kiállítóterem szemben levő falán függő vajszín alapú kép színvilágát ismétli, a fémcsővekből és csatlakozókból összeállított kábelek a teremben lévő objektet idézik és így tovább. A folyosó és a galéria tere közötti párbeszéd nem csak a tükröződések és hasonlóságok eredménye, hanem a falak két oldalán lévő tárgyak érintkezéséből is adódik. A beépített falra egy kilincs és két ajtósarok van szerelve, melynek értelemszerűen a fal másik oldalán is egy kilincs és két ajtósarok felel meg. A folyosón belül elhelyezett, csatlakozókkal összekapcsolt fémcsővek a falba fúrt lyukon keresztül kommunikálnak a kiállítóteremmel, ahol egy fekete, csörgő olajfestéket idéző vonalban folytatódnak. A fal külső oldalán egy bőrfűzőbe burkolt, biliárddákkóra emlékeztető bot áll az öt tükröző üveglap előtt. Szemből, első ránézésre azt hihetjük, hogy az üvegnek van támasztva, de közelebb lépve feltűnik, hogy nem ér az üveghez. A bot nincs egyensúlyi állapotban, mégis mozdulatlan, akár a folyosóban látható, támlája sarkára állított szék. Az üveglap mögött két ugyanígy, látszólag az üvegnek, illetve a falnak támasztva, valójában a talajhoz erősítve. A fal felé dőlő bot hegyénél egy kisülés okozta

TATIANA TROUVÉ
Cím nélkül, 2008, installáció
'Density of Time', Galerie Johann König, Berlin, 2008
Courtesy Johann König, Berlin

TATIANA TROUVÉ
Cím nélkül, 2008, installáció
'Density of Time', Galerie Johann König, Berlin, 2008
Courtesy Johann König, Berlin

8 A munka néha alcímmel, néha anélkül szerepel.

felt látható a fehér falon. Trouvé pszeudofizikájában az idő megváltozott „sűrűsége” a mozgás leállításához és az energia kisüléséhez vezet. Ezért nem dől el a szék és a három bot, ezért szilárdul meg az olajfesték és marad a levegőben a szomszédos teremben látható lendülő kötél. Valamennyi munka az energia valamilyen megnyilvánulási formáját jeleníti meg, legyen az a gázpalackok robbanásveszélyes tartalma, a kábelek és csatlakozók vezetete elektromosság vagy a füstnyomok jelölte tűz hője. Az egyik kiállított objekt – *Untitled (Cable 5)* – egy elektromos vezeték levegőbe írt vargabetűiből áll. A régimódi csatlakozókkal összekapcsolt fémcsövek abszurd látványt nyújtanak: egy rövidzárlatos áramkört látunk, melyben a képzelt kábelek (valójában fémcsövek) önmagukat tartják. A terem másik felében található fekete gázpalackok és a belőlük szétágazó rézcsövek szintén az energia áramlását juttatják eszünkbe. A csövek a galéria falaiba és plafonjába vezetnek, vagy – újabb rövidzárlatként – a gázpalackokba térnek vissza. Az egyik falon, a rézcső közelében füstnyom keretezte szellőzőnyílások díszelnek. A néző azon kapja magát, hogy a füstnyomokat a gáz robbanásának nyomaiként értelmezi. A fal mögötti láthatatlan tér a néző képzeletében lejátszódó robbanás terévé válik.

E képzeletbeli terek jelentőségét hangsúlyozza ki Trouvé, amikor műveire a *polder* metaforáját alkalmazza. A *polder* eredetileg a tengertől gáttakkal elhódított szárazföld-területek neve. A művész megfogalmazásában ez a szó „egy küzdelmek révén létrehozott, teljesen mesterséges tér gondolatát hordozza. A *polder* egy létesítmény, melynek helyén semminek sem kellene lennie”; lényege, hogy „mentális terek” kiindulópontjául szolgál a valós térben.⁹ Trouvé *poldereiben* elmosódik a határ látás és képzelet, valós és képzelt tér között. Ezt a jelenséget példázzák azok a 'csak félig jelenlennév' objektumok, melyek tér- vagy időbeli folytatását a nézőnek kell elképzelnie. A gázpalackok, falakba és plafonba vezetők csöveikkel a láthatón túli tereket hódítanak meg: a néző valóságnak képzeletben a láthatatlan folytatást, szinte reflexszerűen kiegészíti a látható tárgyak által megkezdett történeteket a nem látható láncszemekkel. Az idő képzete pedig a látható és a nem látható láncszemek egybe fűzésének

9 „The term contains the idea of a space that has been striven for, a completely artificial space. The polder is set up where nothing ought to take place. [...] I wanted my polders to work like outgrowths, to serve as the beginnings of a mental space, like architectural grafts that are mental colonies.” Interview by Hans Ulrich Obrist, i. m.

TATIANA TROUVÉ
Cím nélkül (Gázpalackok), 2008,
installáció
'Density of Time',
Galerie Johann König,
Berlin, 2008
Courtesy Johann
König, Berlin

TATIANA TROUVÉ
Cím nélkül (Plug), 2008,
installáció
'Density of Time',
Galerie Johann König,
Berlin, 2008
Courtesy Johann
König, Berlin

eredménye. Ahhoz, hogy a magasba lendülő kötelet pillanatba fagyottként észleljük, el kell képzelnünk a lendülést megelőző és a lendülést követő momentumokat. A falra szerelt kilincs és a két falra szerelt ajtósarok egy ajtó képzetét kelti, ott, ahol valójában csak egy falat látunk. E kvázi-ajtó révén saját szemünkkel győződhetünk meg róla, hogy amit látunk, korántsem magától értetődő, hanem az értelem-tulajdonítás, és így módon az imagináció terméke.

Az észlelés és a képzelet elválaszthatatlansága Proustnál is központi téma. *Az eltűnt idő nyomában* olvasva számtalan jelenetre, illetve kommentárra bukkanhatunk, melyben a hétköznapi látás vagy hallás a képzelet éppoly termékeny terepének bizonyul, mint a szerelem vagy a művészetek élvezete.¹⁰ A mottóban idézett mondat történetesen a féltékeny szerelmes világlátásáról szól. Őt a szerelem és a féltékenység az értelmezés, és ezzel a képzeletbeli kiegészítés megszállottjává teszi. A szeretett lény ismert tettei a féltékeny szerelmes számára csupán ismeretlen, titkolt tettek értelmezésre váró jelei. A látható jelentősége abban rejlik, hogy a láthatatlanra utal. Mint ahogy Trouvé látható gázvezetékeinek érdekességét is az adja, hogy a fal mögötti láthatatlanban folytatódnak, és a falra szerelt kilincset és az ajtósarokot is az teszi különlegessé, hogy egy képzelt ajtót jelenítenek meg. Ez a képzelt ajtó Tatiana Trouvé installációját a prousti „ismeretlenlennel” köti össze.

10 Ezt szemlélteti néhány kiragadott mondat: „Mert a lélek bizonytalansága erősebb akadálya lehet a pontos látásnak, mint amilyen a szem valamilyen szervi hibája...”, i. m. 157. o.; „...mert az ismeret nem a külső dolgokból származik, amelyeket meg akarunk figyelni, hanem akaratlan érzékelésekből...”, i. m. 186. o.; „Az érzékek tanúsága maga is szellemi művelet, melyben a meggyőződés teremt meg az evidenciát...”, i. m. 214. o.